

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА РЕКЛАМИ І ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

**МАТЕРІАЛИ ІІІ НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНОГО СЕМІНАРУ
«ПРАВА ЛЮДИНИ: ВІДОБРАЖЕННЯ У МЕДІАПРОСТОРИ»
20 лютого 2024 року**

**SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SEMINAR "HUMAN RIGHTS:
REFLECTION IN THE MEDIA SPACE"**

Київ – 2024

Оргкомітет науково-методологічного семінару:

Волошин Юрій Олексійович – декан Факультету міжнародних відносин НАУ, професор, доктор юридичних наук.

Іващук Антоніна Анатоліївна – голова організаційного комітету, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, в.о. завідувача кафедри реклами і зв'язків з громадськістю ФМВ НАУ.

Лашкіна Марія Григорівна – заступник голови організаційного комітету, кандидат наук із державного управління, доцентка кафедри реклами і зв'язків з громадськістю ФМВ НАУ.

Голова редколегії

Іващук А. А., к. наук із соц. ком., доц.

Редакційна колегія:

Христокін Г. В. д-р філос. наук, проф.; Лашкіна М. Г. к. наук із держ. упр.; Кулинич О. І. к. іст. наук; Горова В. О. к. іст. наук, доц.; Боговін О. В., к.філ.наук, доц.; Риженко Л. М., к.наук із соц.ком.; Глухенька М.В., ст.викладач, Стельмашов А. К. ст. викладач.

Відповідальний секретар

Лашкіна М. Г. к. наук із держ. упр.

Науково-методологічний семінар присвячений актуальним проблемам сьогодення щодо прав людини, соціальних комунікацій, реклами, зв'язків з громадськістю (дотримання прав людини в медіа, важливість свободи слова у демократичному суспільстві, роль медіа у процесах формування сучасного громадянського суспільства, роль реклами і піару в формуванні громадської думки).

Усі права застережно. Посилання на матеріали цього видання під час їх цитування обов'язкові.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету (протокол № 3 від 5 березня 2024 р.)

ЗМІСТ

1. АДІЛЬ М. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ НАРАТИВІВ У ТРАНСЛЯЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ГРОМАДСЬКУ СВІДОМІСТЬ.....	6
2. АНТОНОВА Е. ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В МЕДІА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	11
3. БЕРЕГОВА В. ПРАВА ЛЮДИНИ: ЦІННІСТЬ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ.....	14
4. ВАСЬКІВСЬКА О. ФОТОГРАФІЯ ЯК ДОКАЗОВА БАЗА ЗЛОЧИНІВ РОСІЙСЬКИХ ВІЙСЬК.....	17
5. ВДОВИЦЬКИЙ Р. ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛ ЯК СПОСІБ КОМУНІКАЦІЇ З ЦІЛЬОВОЮ АУДИТОРІЄЮ НА ЧУТЛИВІ ТЕМИ.....	21
6. ВЕРЕТА К. ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	26
7. ВОЗНЮК О. ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В ПУБЛІКАЦІЯХ ГЛЯНЦЕВИХ ЖУРНАЛІВ МОД.....	30
8. ГАЛІВ О. ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ЗАКОНОПРОЄКТУ ПРО МОБІЛІЗАЦІЮ: СПЕЦИФІКА ВИСВІТЛЕННЯ В ЕФІРІ НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕЛЕМАРАФОНУ.....	34
9. ГОЖА Т. РОЗВИТОК ЦЕНЗУРИ В ДРУКОВАНИХ ЗМІ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	37
10. ГУНЬКО Н. РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДІА:ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВІРИ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ЗАХИСТ ПРАВ.....	43
11. ДЕНИСЕНКО Ю. ОСОБЛИВА КАТЕГОРІЯ:ЖУРНАЛІСТИКА І ЖЕРТВИ ВІЙНИ.....	47
12. ДЖИМА В. ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛИ МУЗИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОСУВАННЯ МИСТЕЦТВА В МАСИ.....	52
13. ДОБРИВОДА В. ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЖІНОК ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	55
14. ЖУРБА В. ПРОБЛЕМА СПРИЙНЯТТЯ НОВИХ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ В МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ ПІД ЧАС ВИСВІТЛЕННЯ ПОДІЙ ВІЙНИ.....	58
15. ЗАВАДСЬКИЙ Ю. ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ МАС-МЕДІА НА ГЛЯДАЦЬКУ АУДИТОРІЮ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	63
16. ЗАГОРОДНЮК В. ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМАТИКИ І ПРОБЛЕМАТИКИ ВНУТРІШНЬО-ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ВИДАННІ «ФРАНКІВСЬКА ГАЗЕТА».....	68

17.	ЗЬОМЕНКО Б. ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ СЛОВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	72
18.	ІВАНЮК Ю. ПРОВІДНИК, ПСИХОЛОГ, АДВОКАТ – РОЛІ ЖУРНАЛІСТА ПІД ЧАС РОБОТИ З БІЖЕНЦЯМИ.....	77
19.	ІВАСЕНКО К. ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ КОРИСТУВАЧІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	81
20.	КАРАМАН І. РОЛЬ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТУПУ ДО ОБ'ЄКТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ.....	84
21.	КИРІЄНКО Ю., ЛАШКІНА М. ЖУРНАЛІСТИКА В ЕПОХУ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ:ЗАГРОЗА ЧИ НОВІ ГОРИЗОНТИ?.....	87
22.	КОЖАРІНА В. ЕТИЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДІА.....	91
23.	КОЛОМІЄЦЬ Д. ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В РЕКЛАМНІЙ ПРОДУКЦІЇ ЗСУ	96
24.	КУТИНЕЦЬ А. КІБЕРБОРОТЬБА У ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ: АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ ТА ГРОМАДЯН.....	100
25.	ЛАВНИК А. ГЕНДЕРНІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЖІНОК В УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ: МІЖ ОБРАЗОМ ЖЕРТВИ ТА СОЛДАТОМ.....	106
26.	ЛАПІГА А. ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В МЕДІА.....	111
27.	ЛЕСЬ І. РОЛЬ ДРУКОВАНИХ ЗМІ У ПРОЦЕСІ ЗАМОВЧУВАННЯ ТА ДЕЗІНФОРМАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЩОДО НАСЛІДКІВ ТЕХНОГЕННОЇ КАТАСТРОФИ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС У ПЕРШІ ДНІ ПІСЛЯ АВАРІЇ.....	114
28.	МАЗУР С., БОГОВІН О. ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОЧОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	120
29.	МАМАЄНКО К. ЗАВДАННЯ ІМІДЖУ ДЛЯ ЖУРНАЛІСТА В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	123
30.	МАРКОВЕЦЬ С. «КУЛЬТУРА СКАСУВАННЯ» В УМОВАХ ВІЙНИ.....	127
31.	МЕЛЬНИК Т. СВОБОДА СЛОВА ТА ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ: НОВІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	132
32.	МЕЛЬНИКОВА-КУРГАНОВА О. СЕНСИТИВНІ ІНТЕРВ'Ю ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	136
33.	МОТОРНА І. ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВОБОДИ СЛОВА В МЕДІА В УМОВАХ ВІЙНИ.	139
34.	ПАНЧЕНКО С. ОСОБЛИВОСТІ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ.....	143

35.	ПІДГОРЕЦЬКА Д. ВПЛИВ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	147
36.	ПРОЖКОВ Є. ПРАВА ДІТЕЙ-СИРИТ ПІД ЧАС ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ МЕДІЙ (РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ (НА ПРИКЛАДІ РЕСУРСУ «МОЛОДИЙ БУКОВИНЕЦЬ» М. ЧЕРНІВЦІ).....	151
37.	ПОРОЩУК Н. РЕЦЕПЦІЯ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ВІЙНИ В МАТЕРІАЛАХ ПРАВОЗАХИСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (НА ОСНОВІ ПУБЛІКАЦІЙ «ZMINA» (2014 – 2023 Р.Р.).....	157
38.	РЕШЕТУХА Т., КУШНІР О. ДОТРИАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЗУАЛЬНОЇ МЕДІАТИЗАЦІЇ ПОДІЙ ВІЙНИ.....	164
39.	СІРОШТАН О. СВОБОДА СЛОВА В ОНЛАЙН-ВИДАННЯХ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	167
40.	ЧЕРВОНЮК А. ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ МЕДІАДИЗАЙНУ ТА ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	171
41.	ЧЕРНИШОВА Є. КОМУНІКАЦІЯ ПРЕДСТАВНИКІВ МЕДІА З ЛЮДЬМИ, КОТРІ ПЕРЕБУВАЛИ В ЕПІЦЕНТРІ ПОДІЙ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО НАСТУПУ... ..	175
42.	ЧОРНА І., ХРИСТОКІН Г. ГЕНДЕРНІ РОЛІ ТА СТЕРЕОТИПИ У ПУБЛІКАЦІЯХ ПРО ВІЙНУ ТА СОЦІАЛЬНІЙ РЕКЛАМІ	180
43.	ШРАМ В. ЕТИКА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДІА В КОНТЕКСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ: РОЗГЛЯД ЕТИЧНИХ НОРМ ТА СТАНДАРТІВ.....	184
44.	ЮХИМЕНКО Д. РОЛЬ МЕДІА У ДОТРИМАННІ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	188
45.	ЯРМОЛЕНКО В. СВОБОДА СЛОВА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ВИБОРІВ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: КРИМСЬКА ПЕРСПЕКТИВА.....	191

Журба Валентина,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
valskakalska@gmail.com

Науковий керівник –
к. н. із соц. ком., доц.
Тетяна Решетука

ПРОБЛЕМА СПРИЙНЯТТЯ НОВИХ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ В МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ ПІД ЧАС ВИСВІТЛЕННЯ ПОДІЙ ВІЙНИ

Війна чинить вагомий вплив на суспільство. Вона більше, ніж будь-який інший вияв життєдіяльності пов'язана з гендерним поділом людства та традиційними гендерними ролями: чоловіка-воїна, жінки-матері та берегині сімейного вогнища. Проте в умовах війни, яку сьогодні веде Україна проти російських загарбників, помітна динаміка зміни таких стереотипів. Це не поодинокі явища, а тенденції, що матимуть наслідки для українського суспільства і в процесі відновлення та стабілізації країни після перемоги, що робить тему дослідження актуальною. Від журналістів залежить як відображені події війни та чи буде роль жінки і чоловіка у ній визнана однаковою мірою.

«Гендерна роль – вид соціальної ролі, що представляє собою поведінку, нормативно очікувану від індивідів чоловічої і жіночої статі. Це поведінка, яка традиційно розглядається як належне чоловікам і жінкам» [10, с. 189]. На виникнення рольових конфліктів у суспільстві впливають гендерні стереотипи закріплені соціальними ролями за відповідною статтю. Образ жінки-матері та берегині сімейного вогнища, що стає жертвою збройних конфліктів, є найбільш поширеним та центральним у літературі, присвяченій проблемам війни та безпеки. Канадська дослідниця Ненсі Хьюстон у статті «Розповіді про війну і жіночі сльози» розглядає традиційний наратив про «праведних воїнів» та беззахисних представниць «слабкої статі» як спосіб, до якого вдаються держави

для легітимації війни і для того, щоб спонукати солдатів боротися за жінку-жертву [1]. Головною фігурою у цій історії є герой, який захищає своїх жінок та дітей від ворога, жертвуючи собою для блага свого дому. Таким чином, «праведні» воїни йдуть на війну не для того, щоб вбивати, а для того, щоб померти, захищаючи «слабку стать» та дітей.

Однак існує категорія жінок, які спростовують уявлення про «слабку стать», виключно об'єкта-жертви. Жінки-солдати та жінки-терористки, приймаючи традиційно чоловічу роль захисника, кинули прямий виклик традиційним гендерним концепціям.

Таким чином, служба жінок у збройних силах суперечить сприйняттю їх як слабких та таких, що очікують на захист від війн, які ведуть чоловіки. Попри залучення жінок до воєнних дій, вони не мають в суспільстві статусу військових, рівних із чоловіками. Навіть коли участь жінок у бойових діях визнається, вона сприймається як особливий вид боротьби.

Згідно з даними Укрінформу, станом на 2023 рік в ЗСУ служить близько 62 062 жінок-військових, із них військовослужбовиць – 43 479 осіб [8], які боронять наш спокій разом із чоловіками. Втім й надалі залишаються ті, хто наполягає, що «жінкам там не місце». Жінки постійно стикаються з сексизмом, упередженим ставленням чи стереотипами.

Це не змінилось навіть після майже двох років повномасштабного вторгнення. Наприклад, в серпні 2023 року військові з 3 окремої штурмової бригади на своєму Youtube-шоу обговорювали жінок-військових, де розповідали, що жінки слабші за чоловіків, що жінок-парамедиків він особливо не бачить, та навіть порівняли жінок-військових з дітьми та собаками [5].

Не готовими до нових гендерних ролей часто виявляються і журналісти, що є не припустимим, адже медіа є провідним агентом соціалізації і роблять важливий внесок у конструюванні гендеру. Як соціальний інститут, вони формують гендерні установки жінок та чоловіків і демонструють їм певні гендерні ролі. Саме в публікаціях медіа соціальні відносини між чоловіком і жінкою репрезентуються найбільш яскраво.

Часто в медіа по різному зображають чоловіків та жінок-військових. «19-річна красуня-кулеметниця нищить ворогів» – видання «Вісник+К» випустило матеріал з такою назвою. В ньому розповідають історію військової Оксани Рубаняк. Проте в матеріалі особливу увагу приділяють опису зовнішності військової, звертають увагу на те, що жінка-військова в всіх викликає здивування, а ще вона весела дівчина, яка піднімає бойовий дух.

«Дивлячись на цю тендітну рудоволосу красуню, навіть не віриться, що вона мужня кулеметниця, яка воює на передовій на рівні з чоловіками... Оксана зізнається, що спочатку хлопці дивувалися її рішенню, а тепер гордяться, що поруч з ними така весела дівчина, яка підіймає бойовий дух... Ще вчора вона була студенткою, мала хорошу роботу у міській раді, а сьогодні зі зброєю в руках захищає нас від путінської навали» [3]. Журналіст цим матеріалом популяризує гендерні стереотипи про те, що жінка – тендітна красуня, роль якої в війську – підіймати бойовий дух. На тому, що Оксана – кулеметниця, виконує важливі бойові завдання увага не акцентується. В матеріалах про чоловіків-військових описів зовнішності відсутній.

До прикладу, матеріал у цьому ж виданні під назвою «З російським паспортом воює за Україну». Тематика матеріалів однакова – історія життя українських військовослужбовців. Проте коли описують дівчину, то акцентують увагу на зовнішність, дивуються її мужності і силі. Коли йдеться про хлопця – звертають увагу на його військові досягнення, життя, сім'ю, освіту і роботу. «Хотів спочатку вступати у Львівську академію сухопутних військ, але згодом кардинально змінив погляди і пішов у театральний... Коли почався Майдан, неодноразово їздив у Київ... Ці чоловіки, як і кожен з нас, чекають перемоги» [7].

Також, деякі журналісти ігнорують факт наявності жінок-військових. Так, онлайн видання 6262 міста Слов'янськ опублікувало матеріал під назвою «Після нашої перемоги хочеться набутися удвох». «Війна, з одного боку, об'єднала усіх українців у боротьбі проти ворога. А з іншого боку – поділила. Волонтери, військові, підприємці, бійці інформаційного фронту. Серед усіх цих категорій є ще одна – ті, хто чекає своїх коханих з війни. У цьому матеріалі ми

поспілкувалися з жінками і дівчатами, які зараз знаходяться у постійному очікуванні на своїх коханих. Наразі їх життя складається з турбот по дому, роботи чи виховання дітей і, звичайно, тих нечастих дзвінків від чоловіків, які боронять зараз Україну» [9]. Матеріал містить велику кількість стереотипів, що життя жінки складається з турбот по дому і з виховання дітей. В самому матеріалі вказано, що жінки-героїні є волонтерами, журналістами, на початку повномасштабного вторгнення хотіли записатись в ТРО, але на їх роль ніхто особливої уваги не звертає, замість того з них зробили окрему категорію – «ті, хто чекає коханих з війни». Серед військовослужбовців є не лише чоловіки, а й жінки, для гендерної рівності в матеріалі потрібно було дати хоча б одну історію, коли хтось чекає жінку, дочку, сестру або маму.

Не зникає в умовах війни і сексуалізація жінок-військових. Варто згадати серію картин «Сексуальні захисниці» художника із Черкас Андрія Мороза [11], календар без цензури в підтримку армії від «5 канал» [4] та скандальну пісню гурту Kalush та виконавця Skofka про волю – дівчину, що любить дім, тільки «руским би не дала» [2].

Гендерна стереотипізація в медіа призводить викривлення уявлень про ролі чоловіків і жінок під час війни. Суспільству потрібно адаптуватися до нових реалій і допомогти в цьому має об'єктивне відображення журналістами нових гендерних ролей.

Список використаних джерел

1. Huston N. Tales of war and tears of women. Women and men's wars / Ed. by J.H. Stiehm. Oxford: Pergamon Press, 1983. P. 272–282.
2. Kalush і Skofka потрапили у скандал через об'єктивацію у пісні «Батьківщина». Zmina.ua. URL: <https://zmina.info/news/kalush-i-skofka-potrapyly-u-skandal-cherez-ob%CA%BCyektyvacziyu-u-pisni-batkiyshhyna/> (дата звернення: 04.02.2024).
3. 19-річна красуня-кулеметниця нищить ворогів. Вісник+К. URL: <https://visnyk.lutsk.ua/news/ukraine/regions/ivano-frankivsk/74534-19-richna-krasunya-kulyemyetnitsya-nishchit-vorogiv/> (дата звернення: 25.01.2024).